

Sorok

Márciusra

Gy. Szabó András
(1953, Balassagyarmat) irodalomtörténész,
előadóművész, Czine Mihály-díjas

Íróink, közgondolkodóink már-már közhellyé koptatott tétele szerint vannak korok, amelyekben az irodalom szerepe felértékelődik: amikor írók végzik el a politikusok feladatát. Ha ez így van, fokozottan igaz az állítás a reformkor és szabadságharc időszakára, amikor nem azért értékelődött fel az irodalom, mert kevés lett volna a jó politikus, hanem azért, mert az irodalom addig nem látott mértékben érezte meg helyét, súlyát és lehetőségeit.

A nagy eseménysorozaton való részvételre egy költő és egy író már jó előre megváltotta belépőjét. Mindkét mű – a vers és a regény is – 1847-ben látott napvilágot, s a lázadó parasztvezér, Dózsa György szellemét idézte meg. A verset, amely *A nép nevében* címet kapta, Petőfi Sándor írta, a *Magyarország 1514-ben* című regényt pedig Eötvös József. Petőfi verse ultimátum. Parancsoló szükség: megvalósítani a közteherviselést, a jobbágyok úrbéri kötelmeinek felszámolását, mert ha ez nem történik meg, fölkél a nép, „vesz, ragad”, s maga szerzi meg jogait.

A másik mű szerzője, Eötvös világosan látta: két Magyarország élt a korban egymás mellett, egy úri és egy szegényparaszti, s e kettő nem találkozott egymással. Amikor ott volt a lehetőség az egység megteremtésére, önző érdekek szóltak közbe. „Nagy volt a cél, azért látszék oly közelnek.” E keserű mondatot Lőrinc papnak, Dózsa szellemi társának szájába adta az író, már a kiszámítható vég árnyékában.

1848 idusát mutatta a naptár. Ünnepp volt ez a nap, a nemzet kitárulkozásának pillanata, amely a legnagyobb reményekre jogosított fel mindenkit. A forradalom szekerén maga a reinkarnálódott Dózsa György, Táncsics Mihály ült.

Jókai a szabadságharc leveretése után nyolc évvel drámát írt Dózsa Györgyről. Mit mond itt a lázadó parasztvezér? „Én ember nem vagyok. / Egy eszme csak; ki élt és élni fog... / Egy százados kesergő bántalom az én nevem, mely milliókban él.”

Évtizedekre ezzel a színpadi művel költözik ki a magyar szellemi és politikai közéletből a dálnoki kisnemes izgató alakja, hogy a következő század első évtizedében majd ostorként riasszon újra: „Hé, nagyurak: sok rossz fehér ököl, / Mi lesz, ha Dózsa kósza népe / Rettenetes nagy dühvel özönöl?” Ady költeménye 1908-ban látott napvilágot, nem véletlenül az *Emlékezés Táncsics Mihályra* című versének szomszédságában. A „hajdani március” az ő érzékeny idegrendszerének adta le legteljesebben szívhangjait a századelőn. Tudta: olyan jelentőségű eseménynek adott otthont ez a hónap, amely hosszú időre kijelöli majd az egymást váltó mindenkori márciusi ifjúság szellemi tájékozódásának sarokpontjait. E nélkül a nap nélkül önismeretünk és önbizalmunk fogyatékosabb, mi magunk esendőbbek és védtelenebbek lennénk a történelem áramló hétköznapijában.

Gy. Szabó András